

3. CONJUGAREA VERBELOR ÎN - Ω; MODUL INDICATIV, TIMPUL PREZENT

Ioan 1:51 και λεγει αὐτω, ἀμην, ἀμην, λεγω ὑμιν...
Și (îi) zice lui: adevărat, adevărat, spun vouă...

3.1 Generalități (conjugări, diateze, moduri, timpuri)

În limba greacă *koine* există două conjugări principale pentru verbe:

- (a) o conjugare tematică, în - ω, unde legătura dintre rădăcina verbului și terminații se face cu ajutorul unor vocale tematice, ο și ε (exemple de verbe din această categorie: λυω – a dezlega, λεγω – a vorbi, γραφω – a scrie, καλεω – a chema, ἀγαπαω – a iubi, etc.),
- (b) o conjugare atematică, în - μι, unde terminațiile se leagă direct la rădăcina verbului fără vocale de legătură (exemple de verbe în - μι: εἶμι – a fi, διδωμι – a da, ἴστημι – a face să stea, a sta, etc.).

Cele mai multe verbe sunt tematice, în - ω, și de-a lungul perioadei clasice, până în timpul NT, s-a manifestat tot mai mult tendința de înlocuire a verbelor în - μι cu verbe de conjugarea - ω. Verbele - μι care nu au făcut tranziția sunt verbe „tari”, stabile, des întâlnite în vorbire și în literatură.

Acțiunea verbelor este caracterizată cu ajutorul următoarelor categorii: *diateză, mod, timp, persoană și număr* (singular sau plural). La modurile substantivale, cum este participiul, verbele au caracteristici gramaticale și de verb și de substantiv. De exemplu, ele au timp și persoană, ca un verb, dar pot fi declinate și ca un substantiv și posedă, ca atare, caz și gen (feminin, masculin, neutru).

Diateza precizează raportul dintre subiectul și obiectul acțiunii, dintre autorul și destinatarul ei, și în limba greacă avem trei diateze:

1. *diateza activă* este diateza unei acțiuni executate de subiect asupra altcuiva:

λεγει ἡ μητηρ αὐτου τοις διακονοι... (In. 2:5)
(Ie) spune mama lui slugilor...

2. *diateza medie* descrie o acțiune executată de subiect asupra sa însuși sau pentru sine, de care beneficiază subiectul. De cele mai multe ori această diateză comunică un sens reflexiv, dar nu întotdeauna. Uneori ea poate avea un sens activ, cu o precizare de nuanță, și anume că acțiunea este rezultatul unei decizii sau implicării personale exprese:

ἀνδρες Νινευιται ἀναστησονται ἐν της κρισει μετα της γενεας ταυτης...
Bărbații niniveni se vor ridica la judecată (în judecată) față de neamul acesta (Mt. 12:41).

3. *diateza pasivă* exprimă o acțiune executată asupra subiectului de către altcineva:

οἱ Ἱεροσολυμιται... ἐβαπτίζοντο ὑπὸ αὐτου ἐν τῷ Ἰορδανῆ ποταμῷ.
cei din Ierusalim... erau botezați, de către el (Ioan), în râul Iordan. (Mc. 1:5)

Modul verbului dă informații asupra relației dintre subiect și acțiunea predicatului. În greacă se observă șase moduri: trei ale acțiunii reale („de prim-plan” – modul indicativ; „de fond” – modul participiu; „de referință” – modul infinitiv) și trei moduri ale acțiunii posibile („sugerate” – modul subjonctiv; „poruncite” – modul imperativ; sau „dorite” – modul optativ). Modul gerunziu din limba română se regăsește în sensurile modului participiu din greacă, iar sensurile modului supin (direcția, intenția, ocupația) sunt incluse în cele ale modului infinitiv.

Timpul unui verb are, în limba greacă, două valori: la un timp dat verbul dă informații despre perioada și durata unei acțiuni (informație temporală), dar și informații despre calitatea sau tipul acțiunii (informație de aspect): acțiune continuă, liniară, repetată, sau punctuală (instantanee). Principalele aspecte comunicate de verbe sunt aspectele de tip perfect (acțiune încheiată, realizată în trecut), imperfect (acțiune neîncheiată) și static (acțiune continuă, neprecizată, nedeterminată). Timpurile cu aspect linear predominant (continuu, imperfect) sunt imperfectul, prezentul și viitorul perifrastic. Timpurile cu aspect predominant momentan, punctiform (perfect, nedeterminat), sunt aoristul și viitorul. Timpul perfect, mai-mult-ca-perfect, și viitorul perfect comunică un aspect mixt momentan-continuu (perfect-static).

perioada acțiunii	felul acțiunii	detalii
viitor	punctiformă	acțiune momentană, nedefinită
viitor perifrastic	liniară	continuuă sau intermitentă
viitor perfect	mixtă	acțiune viitoare, efecte de durată
prezent	liniară	continuuă sau intermitentă
trecut: * imperfect	liniară	continuuă sau intermitentă
* aorist	punctiformă	momentană, nedefinită
* perfect	mixtă	o acțiune încheiată, cu efecte până în prezent
* m.m.pf.	mixtă	o acțiune încheiată, cu efecte în trecut, chiar până în prezent

Mai întâi vor fi studiate timpurile modului indicativ – cel mai bogat în nuanțe și tipuri de acțiuni. Prezentul, viitorul, imperfectul și

aoristul, la modul indicativ și la diateza activă, în mod special sunt legate prin terminații asemănătoare și variații ușor de urmărit.¹

3.2 *Timpul prezent (acțiunea continuă).*

Un verb la timpul prezent, diateza activă, modul indicativ, descrie o acțiune reală exercitată de subiect fie în mod continuu, fie intermitent. Verbele regulate urmează exemplul dat de λέγω - a zice, a spune (paradigma morfologică: ω - εις - ει).²

eu zic	- ἔγω λέγω	noi zicem	- ἡμεῖς λεγομεν
tu zici	- σὺ λεγεις	voi ziceți	- ὑμεῖς λεγετε
el zice	- αὐτός λεγει	ei zic	- αὐτοὶ λεγουσι(ν)

¹ În linii mari, acest curs urmează abordarea pedagogică folosită de Wm. G. Morrice, *The Durham New Testament Greek Course. A Three Month Introduction*, Carlisle, UK: Paternoster Press, 1993 și I. Macnair, *Discovering New Testament Greek. A user-friendly language course*, London: Marshall Pickering, 1993. Unele din prezentările analitice prelucrează date din B. Richardson; J. Koacs, *Gramatica limbii grecești a Noului Testament*, Institutul Teologic Baptist București, București: PlusArt, 1997, J.H. Moulton, *An Introduction to the Study of the New Testament Greek.*, H.G. Meecham (rev., ed), London: The Epworth Press, 1955 (1930), H.P.V. Nunn, *The Elements of New Testament Greek. A Method of Studying the Greek New Testament with Exercises*, Cambridge: Cambridge University Press, 1955 (1913), și idem, *A Short Syntax of New Testament Greek*, Cambridge: Cambridge University Press, 1956, plus alte surse.

² Inițial, terminațiile originale ale verbelor în ω, la prezent indicativ, erau aceleași cu cele folosite în conjugarea în μι: -μι, -σι, τι, -μεν, -τε, ντι. Folosirea vocalelor tematice a condus la formele noi de tipul λωμι, λυεσι, λυετι, κτλ., care în perioada clasică s-au modificat în formele cunoscute: λω, λυεις, λυει, κτλ.

Verbul are o rădăcină de prezent, care se obține prin eliminarea terminației ω (λεγ- pentru λεγω), iar terminațiile celelalte indică persoana și numărul:

- ω	- ομεν
- εις	- ετε
- ει	- ουσι(v) ← ονσι(v). ³

Dacă se adăugă pronumele personale, conjugarea arată astfel:

eu zic	- ἔγω λεγω	noi zicem	- ἡμεῖς λεγομεν
tu zici	- συ λεγεις	voi ziceți	- ὑμεῖς λεγετε
el zice	- αὐτος λεγει	ei zic	- αὐτοι λεγουσι(v)
ea zice	- αὐτη λεγει	ele zic	- αὐται λεγουσι(v)
el zice	- αὐτο λεγει	ei zic	- αὐτα λεγουσι(v)

La fel se conjugă și λυω - eu dezleg, ἔχω - eu am, ἁμαρτανω - păcătuiesc; ἀποστελλω - eu trimit, βαλλω - eu arunc, βαπτιζω - eu botez, διδασκω - eu predau, învăț pe cineva, ἔσθιω - eu mănânc, εὔρισκω - eu găsesc, descopăr, θελω - eu doresc, θεραπευω - eu vindec, κηρυσσω - eu predic, κρινω - eu judec, μενω - eu rămân, σωζω - eu mântuiesc, salvez, φερω - eu aduc, βλεπω - eu văd, ἄκουω - eu aud, γινοσκω - eu cunosc, eu înțeleg, ἀναγινοσκω - eu citesc, etc.

³ Consoana slabă v, cu valoare semivocalică, se conține între o și σ, dând naștere, în compensație, diftongului ου.

	primare, regulate		alternative ⁴	secundare		alternative
1 sg	- ⁵	ω	μι	ν	ον	
2 sg	ες	εις		ς	ες	
3 sg	ι	ει		-	ε	
1 pl	μεν	ομεν		μεν	ομεν	
2 pl	τε	ετε		τε	ετε	
3 pl	νσι(ν) ⁶	ουσι(ν)	σι(ν)	ν	ον	σαν

Verbele în - μι au terminații ușor diferite de cele în - ω și nu folosesc vocale de legătură. La prezent, εἶμι se comportă ca și cum ar avea rădăcina ἔσ.

ἐγὼ εἶμι	- eu sunt	ἡμεῖς ἔσμεν	- noi suntem
σὺ εἶ (ἔσι)	- tu ești	ὕμεῖς ἔστε	- voi sunteți
αὐτοῦ ἔστι(ν)	- el este	αὐτοὶ εἶσι(ν)	- ei sunt

Dintre celelalte verbe în - μι care apar destul de frecvent în NT se pot aminti διδῶμι (eu dau), ἴστημι (eu stau în picioare), ἴημι (eu trimit) și τιθημι (eu pun). ἴημι apare doar în verbe compuse, ἀφίημι (eu trimit, iert), συνιημι (eu pricep).

⁴ Aceste terminații se folosesc în conjugarea μι și cu câtea verbe tematice.

⁵ Nu există o terminație propriu-zisă, doar sunetul de legătură o.

⁶ Consoana finală ν are rol eufonic în greaca clasică, făcând legătura cu cuvântul următor, dacă acesta începe cu o vocală. În dialectul koine ν final la formele de persoana a treia singular sau plural ale verbelor, ajunge să fie folosit constant, indiferent ce cuvinte urmează. În cazul lui ν plasat la începutul terminațiilor propriu-zise, acesta cade, după regulile de contracție cunoscute, iar vocala precedentă își schimbă lungimea ca să se compenseze pierderea lui ν.

3.3 Negațiile οὐ și μη

Limba greacă folosește două tipuri de negații, οὐ și μη. Οὐ reprezintă o negație mai puternică decât μη, și este folosită aproape întotdeauna cu modul indicativ, ea neagă o acțiune reală din prim planul comunicării. Când negația οὐ este folosită în întrebări, răspunsul anticipat (sugerat) este unul afirmativ.

ἐγὼ οὐ λέγω καὶ οὐ βαλλῶ τὸν βιβλίον
- eu nu vorbesc și nu arunc cartea

οὐχὶ δώδεκα ὥραι εἰσὶν τῆς ἡμέρας;
- nu sunt 12 ore în zi? (In. 11:9).

οὐκ εἶμι ἐλευθερός– οὐκ εἶμι ἀποστολός– οὐχὶ Ἰησοῦν τὸν κυρίον ἡμῶν ἑώρακα– οὐ τὸ ἔργον μου ἔστε ἐν κυρίῳ–
Nu sunt eu liber? Nu sunt eu apostol? Nu l-am văzut eu pe Isus, Domnul nostru? Nu sunteți voi lucrarea mea în Domnul? (1 Cor. 9:1)

Μη este o negație a acțiunii posibile, sugerate, sau a unei acțiuni din planul secundar al comunicării, o interdicție. Ea este folosită des cu verbele în modurile subjonctiv, imperativ, optativ, infinitiv și participiu (arareori se folosește cu modul indicativ). Când μη este folosită în întrebări, răspunsul anticipat este negativ:
μη φοβου, Μαριαμ - nu te teme, Maria! (impv. Lc. 1:30).

μη κληθητε ῥαββι - să nu vă numiți „rabi”! (subj., Mt. 23:8)

μη δυναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρος αὐτου δευτερον εἰσελθειν καὶ γηννεθῆναι– (In. 3:4).

[doar] nu poate în pântecele maicii sale a doua oară a intra și a se naște?

μη Παυλος ἐσταυροθη ὑπερ ὑμων...

[doar] nu Pavel a fost răstignit pentru voi?... (1Cor. 9:5).

Iată câtea exemple în care apar ambele negații:

μη ἀγαπατε τον κοσμον μηδε τα εν τω κοσμω. εαν τις ἀγαπατον κοσμον ουκ εστιν η ἀγαπη του πατρος εν αυτω
Nu iubiți lumea, nici cele din lume! Dacă iubește cineva lumea nu este dragostea Tatălui în el (1 In. 2:15).

ου γαρ εστιν κρυπτον εαν μη ινα φανερωθη
căci nu este [cea] ascuns, [care] să nu fie descoperit... (Mc. 4:22).

μη κλαιετε, ου γαρ απεθανεν
nu plângeți, căci nu a murit... (Lc. 8:52)

ει ου ποιω τα εργα του πατρος μου, μη πιστευετε μοι
dacă nu fac lucrările tatălui meu, să nu mă credeți... (In. 10:37)

Uneori ου și μη apar împreună, ca negație dublă ου μη, o expresie folosită cu timpul viitor modul indicativ sau cu aoristul subjonctiv. Expresia ου μη este negația cea mai puternică și se traduce „cu nici un chip”, „nicidecum”.

οινων και σικερα ου μη πιη - *vin* și băutura să nu bea nicidecum...
(subj. πινω - beau, Lc 1:15)

ου μη εισελθητε εις την βασιλειαν των ουρανων...
cu nici un chip nu veți intra în împărăția cerurilor... (Mt. 5:20).

και μη κρινετε, και ου μη κριθητε
și nu judecați, și cu nici un chip nu veți fi judecați... (Lc. 6:37)

ου μη σε ανω ουδ ου μη σε εγκαταλιπω
cu nici un chip n-am să te las, nicidecum nu te voi părăsi (Evr. 13 :5)

În vreme ce negația μη are formă invariabilă, negația οὐ poate apărea sub trei forme:

1) οὐ - în fața cuvintelor care încep cu o consoană,

2) οὐκ - înaintea cuvintelor care încep cu vocală și au spirit lin, ἄρτους οὐκ ἔχετε - pâini nu aveți? (cf. Mt. 8:17)

3) οὐχ sau οὐχι - înaintea cuvintelor care încep cu vocală cu spirit aspru.

ἐγὼ γὰρ οὐχ εὕρισκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν (In. 19:6)
eu însă nu găsesc în El (nici o) vină.

3.4 Exerciții:

1. Conjugati βλεπω, σωζω, ἀποστελλω, βαπτίζω, φευγω la prezent indicativ, diateza activă.

2. Traduceți în limba română și analizați următoarele verbe:

ἀποστελλομεν	-	εὕρισκεις	-
σωζουσι	-	διδασκει	-
μενω	-	ἁμαρτανετε	-
ἔσθιομεν	-	κρινω	-

3. Traduceți în limba greacă:

1) Ei învață (predau)	7) El vindecă
2) Voi nu botezați	8) Eu nu păcătuiesc
3) El rămâne	9) Tu nu judeci
4) Noi predicăm	10) Ei conduc
5) Voi nu descoperiți	11) Noi nu mântuim

6) Ei nu mănâncă

12) El trimite

4. Traduceți următoarele propoziții în limba română:

1. οἱ ἀποστολοὶ πιστευουσι τὸν λόγον τοῦ Μεσσοῦ.
2. οἱ ἄνθρωποι φερουσι δῶρα τῷ ἱερῷ.
3. οἱ ἀδελφοὶ λαμβανουσι τοὺς λόγους τοῦ κυρίου.
4. Πέτρος κηρυσσει τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ.
5. ἀκουομεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.
6. ἡ ὁδὸς τοῦ κοσμοῦ ἐστὶ θάνατος.
αἱ ὁδοὶ τοῦ κοσμοῦ εἰσὶν αἱ ὁδοὶ τοῦ θανάτου.
7. ὁ σπειρων τὸν λόγον σπειρει (Ματ. 4:14)
8. ἀγαπητοὶ, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γραφῶ ὑμῖν ἀλλ' ἐντολὴν παλαιαν (1 Ιη.1:7)

5. Traduceți în limba greacă următoarele propoziții:

1. Domnul aduce daruri oamenilor din lume.
ὁ κύριος φερεὶ τὰ δῶρα τοῖς ἀνθρώποις (ἐκ) τοῦ κοσμοῦ.
2. Frații rămân în casa Domnului.
οἱ ἀδελφοὶ μενουσιν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ κυρίου.
3. Evanghelia este darul lui Dumnezeu.
4. Mulțimile judecă pe oameni în [ἐν + dat.] casă.
5. Isus vestește fraților evanghelia lui Dumnezeu.

6. Noi vedem templul lui Dumnezeu.

7. Apostolii botează oamenii credincioși.